

ESPACES ET SOCIÉTÉS

Revue critique internationale de l'aménagement, de l'architecture et de l'urbanisation

Nekoliko podataka o časopisu

U ovom broju »Revije za sociologiju« posvećenom urbanoj sociologiji, dajemo pregled sadržaja do sada izašlih brojeva časopisa *Espaces et sociétés*, međunarodne kritičke revije o uređenju prostora, arhitekturi i urbanizaciji, u nas, na žalost, nedovoljno poznatog. Ova francuska revija izlazi tromjesečno u Parizu. Glavni urednici časopisa su *Henri Lefebvre*, poznat teoretičar umjetnosti, filozof i sociolog, te *Anatole Kopp*. U širem i užem sastavu redakcije nalazi se više poznatih znanstvenika različitih profila koji sa svojih profesionalnih stajališta pristupaju spomenutim problemima. Ovakav sastav redakcije osigurava visoku razinu i tematsku širinu objavljenih radova. Adresa uredništva: *Edition Anthropos, »Espaces et sociétés«, 12 avenue du Maine, Paris, 15, France.*

Broj 1

Henri Lefebvre: Razmišljanja o politici prostora; *Anatole Kopp*: Umjetnost ljevice, instrument društvene promjene; *Pierre Riboulet*: Elementi za jednu kritiku arhitekture; *Alain Medam*: Prilagođeni grad; *Roberto Segre*: Značaj kubanske arhitekture u suvremenom svijetu; *J. Lojkine* i *E. Preteceille*: Urbana politika i klasna strategija; *J. L. Destandau*: Povodom regionalnog pitanja; *Raymond Ledrut*: Slika grada; *Manuel Castells*: Urbana obnova u SAD; *Eric Hobsbawm*: Grad i nemiri; *Raymond Ledrut*: Grad-model (Plasti-Cité); *Michel Coquery*: Regionalni trgovački centri; *Anatole Kopp*: Grad u cionističkoj ideologiji.

Broj 2

Henri Lefebvre: Grad i gradsko; *J. Bobroff-Gutkin* i *F. Novatin-Lative*: Politika Albin Chalandona, taktička nužnost i klasna strategija; *Alain Gouhier*: Moć i centri moći; *M. de Michelis* i *M. Venturi*: Upravni centar Bolonje: ili kako KPI tretira urbani problem; *Marcos Pavia*: Urbani paternalizam; *Pierre Riboulet*: Nekoliko ispraznih riječi na sastanku komisije gradova: priprema VI plana; *François Alquier*: Prilog istraživanju zemljišne rente na gradskim područjima; *Jean Lojkine*: Postoji li gradska zemljišna renta?; *Bernard Archer*: Proizvoljna geografija ili planirani *laisser-faire*? (Primjer rudarske zone Pas-de Calais); *Alain Medam*: Zabranjeni centar: pariška tržnica; *M. i R. Fichelet* i *J. M. Fourcade*: Obrazovanje arhitekata: sistem nerješivih protivrječnosti; *Francis Godard*: Urbana obnova Pariza: operacija »Italie 13«; *J. Verdes-Leroux*: Komunalna ideologija izabranih lokalnih predstavnika.

Broj 3

Procesi urbanizacije u Latinskoj Americi

Manuel Castells: Ovisna urbanizacija u Latinskoj Americi; *Emma Scovazzi*: O ulozi kolonijalnog i neokolonijalnog grada u južno-američkom društvenom uređenju; *Milton Santos*: Ovisna urbanizacija u Venezueli; *Jacqueline Weisslitz*: Ruralna migracija i urbana integracija u Peru.

Gradska struktura i društvena marginalnost

Anibal Quijano: Stvaranje marginalne sredine u gradovima Latinske Amerike; *Humberto Munoz*, *O. de Oliveira* i *Claudio Stern*: Mexico City; *Ramiro Cardona-Gutierrez*: Stihijska urbanizacija u Kolumbiji.

Politika urbanizma i stanovanja

Gabriel Pumarino: Politika stanovanja i urbani razvitak u Čileu; Amaro de Vilanova: S one strane Brazilije; Jean-Pierre Garnier: Grad i revolucija — Havana.

Broj 4

Henri Lefebvre: Engels i utopija; Thoreau: Američka ljevica i pitanje ekologije; François Ascher: Nekoliko opaski o »urbanoj ekonomiji«; Danielle Bleitrach: Ideološka uloga regionalnih akcija uređenja teritorija (Primjer marsejske gradske površine).

Doseljeni radnici: odbačeni od grada

Pierre Riboulet: Predgovor (Nekoliko raznih činjenica); José Rodrigues Dos Santos i Michel Marie: Migracije i privredna snaga; Uli Windisch: Doseljeni radnici, ksenofobija i kapitalizam: slučaj Švicarske; E. M. 68: Nove opasne klase; Bernard Kayser: Mitovi i istine o emigraciji; Gérard Heliot: Smještaj doseljenih radnika; M. Poinard: Stranci u Lionskoj aglomeraciji; Marie-Claire Viguière: O nekim prihvaćenim stavovima o portugalskim radnicima u Francuskoj; Gérard Heliot: Bibliografija o doseljenim radnicima i lista doseljeničkih službi; Alain Nogues: Foto reportaža »Bidonville (naselje bijede) de Nanterre«; Jean Remy: Iskorištavanje prostora (Tehnološka inovacija i društvena struktura).

Broj 5

Henri Lefebvre: Institucija »post-tehnolojskog« društva; F. Vanderschueren: Politička mobilizacija i borba za stan u Čileu; Franco Ferrarotti: Rim, glavni grad na periferiji; Micheline Luccioni: Revolucionarni proces i organizacija prostora u Kini (Prema prevladavanju podjela na grad i selo); Monique Serge: Školska politika i uređenje teritorija u Francuskoj; Trashman: Mass-media i gradsko iskustvo (Četvrt Schilderswijk u Haagu); Katherine Burlen: Prostorna realizacija želje i potreba oslikana u prostoru.

Broj 6-7

Gradski društveni pokreti

Manuel Castells: Uvod (Klasna borba i gradske protivrječnosti: pojava grad-

skih društvenih pokreta u razvijenom kapitalizmu); José Olives: Borba protiv urbane obnove u četvrti »la cité d'Aliarte« (Pariz); François Bonnier: Praksa udruženja četvrti i procesi »dolaženja k sebi«. *** Čileanska zajednica: Urbani zahtjev, politička strategija i društveni pokret »pobladores« u Čileu. *** Stanovanje i klasna borba: Izvještaj o borbenom iskustvu četvrti (Pariz).

Stvaranje građenog okvira

François Ascher: Prilog analizi stvaranja građenog okvira; Pierre Riboulet: Primitivna konstrukcija za razvijeno društvo.

Istraživanja

Paul Vieille: Urbana utopija tehnostrukture; Mary Otis Stevens: Grad kao riječ od četiri slova; Fredj Stambouli: Nerazvijenost i urbani prostor: Naselja bijede u Magrebu (Maroko, Alžir i Tunis).

Broj 8

Bernard Kayser: Novi sistem odnosa grad—selo; Henri Lefebvre: Svjetsko i planetarno; José Rodrigues Dos Santos i Michel Marie: Imigracija i grad; Banderera Roja: Komunisti i klasna borba u četvrtima u Španjolskoj; Gabriel Dupuy: Ideologija urbanih igara.

Socio-ekonomske protivrječnosti i urbana struktura

Alain Medam: Urbana uređenja i specifične strukture; Edith Faudry-Brenac i Pierre Moreau: Urbanizacija i kapitalistički razvitak; Pierre Kukawka: Zašto planirati gradove? (Konceptualni pristup).

Istraživanja

Sylvie Biarez, Claude Bouchet, Guy du Boisberranger, Christian Mingasson, Catherine Pouyet u suradnji s Pierre Kukawka: Politički tretman komunalnih institucija urbanog uređenja.

Kritika

Jean-Pierre Garnier: Povodom »gradskog pitanja«.

Broj 9

Gradska antropologija i semiologija

Raymond Ledrut: Govor i tišina grada; Richard Fauque: Za jedan novi semiolo-

ški pristup gradu; Marion *Segaud*: Antropologija prostora: popis ili projekt.

Istraživanje

Brenard *Dubor*: Neokapitalizam i položaj arhitekta.

Gradski socijalni pokreti II

Eddy *Cherki*: Pokret osvajanja praznih kuća u Francuskoj; Françoise *Lentin*: Četvrt Mouffe u pobuni; Etienne *Henry*: »Campamentos« i stvaranje narodne vlasti u Čileu; François *Pingeot* i Michel *Robert*: Okruženje, gradska borba i klasni interesi; Ricardo G. *Zilvidar*: Kapitalizam, zagađenje okoline i socijalni pokreti: »primjer« Bilbaoa.

Bilješke i dokumenti

Michel *Coquery*: Marksisti i kriza gradskih centara u Italiji; André *Lelong*: Povodom Novog grada u Grenoblu.

Broj 10-11

Afrički prostori — ovisnost ili razvitak?

Barbara *Stuckey*: Uvod: Ukolina i prostor u Africi — alternativa: ovisnost ili razvitak?; Samir *Amin*: Problemi okoline u Africi; Barbara *Stuckey*: Analiza prostora i ekonomski razvitak; Atta *Mills*: Regije i problemi regionalnog planiranja u kontekstu afričkih privreda; Mohamed *Dowidar*: Koncepti načina proizvodnje u regiji; Barbara *Stuckey*: Bilješka o metodologiji analize odnosa grad—selo; Jacques *Bugnicourt*: Interakcija društvenih kategorija a društvenih grupa u zaostalim zonama u tropskoj Africi; Sidi Boumedine *Rachid*: Gradsko planiranje i dekolonizacija u Alžiru; René *Dumont*: Okruženje kod Beni M'Guild (Maroko); Barbara *Stuckey*: Sredstva transporta i razvitak Afrike: zemlje bez izlaza na more; Anne *Raulin*: Žene i migracija muškaraca: kabilski primjer (Alžir); Jean-Pierre *Poaty*: Društvene protivurječnosti i oblici socijalnih konflikata u jednom afričkom gradu: Brazzaville.

Broj 12

Klasni odnosi i uređenje teritorija

Paul *Vieille*: Globalni prostor organizacije kapitalizma; Alexandre *Faire* i Gu-

stave *Massiah*: Kriza urbanizma i uređenja teritorija i posljedice krize po istraživanja; Jean-Louis *Remica*: Prostorni sistemi i regionalne strukture; Nicole *Mathieu*: Povodom kritika na urbanizaciju sela.

Istraživanja

Pierre-Philippe *Nollie*: Između životne sredine i okoline; Marc *Maurice*: Posao, način života i društveni prostori; Bernard *Archer*: Primjer nastajanja ideološkog jezika — gradsko planiranje u Rouenu između 1960. i 1970.; Jean-Marie *Charon*: Urbana živost ili kako »ispuhati« gradske socijalne pokrete.

Broj 13-14, listopad 1974—siječanj 1975

Pariz: Urbanizam, klase, moć

Pierre *Riboulet*: Uvod; Bruno *Fortier*: Pariški urbanizam pod kraj starog režima; Jean *Ceaux*: Urbana obnova i klasna strategija: podsjećanje na neke aspekte osmanizacije; Xavier *Browaeya* i Paul *Chatelain*: Tržište rada i radnički prostor u pariškoj regiji; Pierre *Choubersky* i Serge *Varague*: Politika zemljišne rente u pariškoj regiji; Juliette *Nicolas* i Jean-Claude *Bernard*: Kriza prometa i društveni »ulog« u pariškoj regiji; Jean *Lojkine*: Projekt finansijskog centra u Parizu; Denis *Duclos*: Urbana obnova i monopolistički kapital u Parizu; Anketa o uvjetima stanovanja u pariškom predgrađu; Marcel *Cornu*: Pariz i moć; Henri *Lefebvre*: Drugačiji Parizi.

Dokumenti

Intervencija Léon Merinoa na Generalnoj sjednici Seine-Saint-Denis.

Interview

Interview kojeg je Nuno Portas, državni sekretar za stanovanje u privremenoj vladi Portugala dao Manuel Castellsu: Pitanje stanovanja u demokratskom Portugalu.

Xavier Browaeya i Paul Chatelain

TRŽIŠTE RADA I RADNIČKI PROSTOR U PARIŠKOJ REGIJI

Pred petnaestak godina, politika uređenja teritorija u Parizu i okolici istodobno je djelovala u dva smjera: izborom poduzeća (naročito najvećih) u pa-

riškoj regiji odredila je pravac evolucije tržišta rada i dovela je do restrukturiranja aglomeracije. Industrijski i radnički prostor, koji je do tada progresivno strukturirao i organizirao, danas je napadnut. To je, prema autoru, teški element gradske krize, jedan od onih koji direktno ukazuju na političku i ekonomsku strategiju liberalnog sistema.

Promjene su započele 1954/1955. godine korakom karakterističnim za sve metropole: jačanjem tercijarnog sektora. Prateća pojava bila je deindustrijalizacija najznačajnije radničke koncentracije u Francuskoj.

Deindustrijalizacija je izazvala hijerarhijsko odabiranje prostora. Poremetila je tradicionalnu geografiju Pariza i najbliže okolice. Zatvarale su se brojne tvornice i radionice. Gradski okruzi ubrzano gube svoje posebne karakteristike i stapaju se u istovrsnu socio-ekonomsku cjelinu.

Promjene društvenog karaktera su najznačajnije. Radnici su nestali iz centra grada i kao radna snaga i kao stanovnici, a sve su zastupljenije slobodne profesije i stanovnici s višim obrazovanjem. Pojačava se segregacija i stara administrativna podjela sve više odgovara socijalnoj podjeli.

Deindustrijalizacija je mnogo složenija u predgrađu nego u samom Parizu. Predgrađe je još uvijek važan industrijski potencijal. U njemu dezindustrijalizacija još nije dosegla svoj vrhunac. Čak se otvaraju i nove tvornice. Međutim, sve brže nestaju manje proizvodne jedinice i obrtničke radionice. Mogućnost zaposlenja raste samo u sekundarnom sektoru. Mijenja se unutrašnja struktura tržišta rada. Bliža je strukturi u glavnom gradu nego li organizaciji novih područja aktivnosti. Uspostavljena je ravnoteža između kvalificiranih i specijaliziranih radnika.

Deindustrijalizacijom oslobođeni tereni različito se tretiraju u Parizu i u predgrađu. U glavnom gradu samo se iznimno može zateći stokirani teren. U predgrađu se oslobođeno zemljište nanovo koristi samo u slučaju pogodnog položaja i socijalnog okruženja.

Autor upotpunjuje sliku problema osvrtno na sindikalnu i političku organiziranost radnika. Destrukcija nekada koherentnog industrijskog i radničkog prostora nije samo pogoršala uvjete života nego je bitno utjecala i na radnički

pokret. Nova društvena podjela prostora pruži Parizu perspektivu samo »crvenog pojasa«.

Na kraju, autor se osvrće i na probleme dnevne migracije i probleme školskog sistema koje tretira u socio-ekonomskom kontekstu.

Broj 15, travanj 1975

Michel Maffesoli: Imaginarno — realno u historijskom zbivanju; *Pierre Sansot:* Grad i poezija; *Alain Medam:* Gradovi drugdje; *Simone Debout:* Tranzicionni grad; *Alain Pessin i Henry Torgue:* Govor i grad; *François Pelletier:* Četvrt i društvena komunikacija; *André Bruston:* »Regeneracija« Lyona između 1853. i 1865; *Adreina Daolio:* Gradske borbe u Italiji; *Christine Castelain:* Povijest »campamento nueva habana« (Čile).

François Pelletier

ČETVRT I DRUŠTVENA KOMUNIKACIJA

(Perspektive za jednu urbanu
antropologiju)

Autor polazi od problema definiranja četvrti. Dosadašnja praksa pokazuje da su obilježja što su ih predlagali začetnici koncepata urbanog realiteta neodređeni. Niti praktična određenja četvrti nisu precizna. Tako na primjer »Udruženje četvrti« definira četvrt polazeći od pretpostavke da je društveni ugovor dovoljan da osigura izvjesno jedinstvo. Razvijajući dalje ovaj koncept autor utvrđuje da se u tom slučaju četvrt može definirati otprilike kao društvena grupa koja se temelji na »individualnom ugovoru«. Ono što tada određuje »kolektivni subjekt« jest »društvena svijest«, odnosno skup »mentalnih kategorija« zajedničkih članovima grupe: one su »proizvod« društvene egzistencije grupe kao jedinice i one »proizvode« grupu samu. One su, naime, preduvjet širenja informacija unutar grupe. Ove kategorije pretpostavljaju da je grupa ostvarljiva kao intersubjektivna jedinica, barem u geografskom smislu.

Na osnovni ovih pretpostavki autor smatra da je moguće identificirati nekoliko tipova četvrti (polazeći od njihove strukturacije u odnosu na grad i u odnosu na širi sistem komunikacija).

U prvom redu, postoje četvrti čije je geografsko i društveno određenje označeno ugovorom koji nema potrebe da bude definiran jer funkcionira implicitno. To su najčešće četvrti u kojima je stanovništvo stalno, približno jednakih dohodaka, statusa, načina života.

Drugačiji tip društvenog grupiranja nalazi se u novim gradovima. Projektanti ovih gradova pokazuju dobru volju da strukturiraju i homogeniziraju stambene ćelije, ali ipak ne uspijevaju onemogućiti diferencijaciju.

Oslanjajući se na vlastito iskustvo Pelletier smatra da se može prihvatiti pretpostavka da jedinstvo četvrti kao mentalna kategorija zaista realno postoji u stanovništvu. Jer, ne stanuje se jednako u različitim četvrtima, a to već može poslužiti kao obilježje izvjesne diferencijacije među četvrtima. U nekim četvrtima kuća je znak raspoznavanja, a u drugima to je sama četvrt. U prvom slučaju kuće su konkretnost, a četvrt je apstraktna. U drugom slučaju je obrnuto.

Autor zatim kao tip navodi one četvrti koje imaju sposobnost da uvijek izgledaju različito, barem što se tiče razli-

čitih intersubjektivnih fenomena. Grubo ih se može definirati kao četvrti koje su u tijeku nestajanja, u kojima dolazi do destrukcije društvenih odnosa, ili barem istodobnog postojanja različitih tipova odnosa.

Iz svih ovih primjera autor izvodi zaključak da je problem širenja informacija fundamentalan za određenje društvene egzistencije četvrti. Ili, kako to on precizira, četvrt se može definirati kao dvostruka mogućnost komunikacije: kao izvjesna homogenost u širenju informacija, koja opet sa svoje strane otkriva karakteristike svojstvene društvenoj grupi i može poslužiti ocjeni o razlikama među grupama; druga mogućnost jest da je grupa zatvorena prema svakoj vanjskoj informaciji.

U nastavku teksta autor raspravlja o nekim metodama (ne)pogodnim za ispitivanje ovih problema. Smatra da je svaka sociologijska, sociometrijska metoda isključena. Prijeko je potreban »istinitiji«, »doživljeniji« pristup. »Antropološkiji«, jer radi se o »karakteru« četvrti, a ne više samo individue.

Maja Štambuk